

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИНАМІКИ ТА СТРУКТУРИ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Мельник М. О.¹, Ольвінська Ю. О.²

¹ – студент, кафедра статистики,

² – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Мельник М. О., Ольвінська Ю. О. Регіональні особливості динаміки та структури доходів населення України. Проаналізована динаміка та структура доходів населення України. Проведено регіональний аналіз рівня середньомісячної заробітної плати. Наведено міжнародні порівняння середньої зарплати.

Ключові слова: рівень життя, сукупні доходи, заробітна плата, добробут населення.

Мельник М. О., Ольвинская Ю. О. Региональные особенности динамики и структуры доходов населения Украины. Проанализирована динамика и структура доходов населения Украины. Проведен региональный анализ уровня средней заработной платы. Приведены международные сравнения средней зарплаты.

Ключевые слова: уровень жизни, совокупные доходы, заработная плата, благосостояние населения.

Melnik M. O., Olvinskaya J. O. Regional features of the dynamics and structure of incomes of the population of Ukraine. The dynamics and structure of incomes of the population of Ukraine. A regional analysis of the level serednomisyachnoy wages. Presents an international comparison of the average salary.

Keywords: living standards, total income, wages, welfare.

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Мельник, М. О. Регіональні особливості динаміки та структури доходів населення України. [Текст] / М. О. Мельник, Ю. О. Ольвінська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : матер. конф. — Одеса, ОНЕУ. — С. 103 – 108.

Показники доходів населення посідають центральне місце в системі визначення та оцінки рівня життя людей. Доходи населення виступають не лише основним джерелом забезпечення матеріальних і нематеріальних потреб для розвитку особистості, а також головним джерелом формування купівельної спроможності. Зростання розшарування за доходами – одна з основних тенденцій у зміні рівня життя громадян за роки незалежності. Особливість ситуації в Україні полягає в тому, що, за невисоким ВВП та низьким рівнем доходів на душу населення, відбувається висока поляризація, яка сприяє тіншовим розподільчим процесам.

Актуальність обраної теми дослідження зумовлена необхідністю наближення рівня продуктивності праці, заробітної плати і доходів найманих працівників до рівня розвинених країн шляхом створення відповідних умов для високопродуктивної трудової діяльності роботодавцями та державою.

Так, якщо проаналізувати тенденції у сфері номінальних доходів населення України, то незважаючи на позитивні показники динаміки у 2008 – 2013 рр., говорити про підвищення матеріальної складової рівня життя не доводиться, оскільки зростання показників реальних доходів нівелюється, передусім, впливом інфляційних процесів, що відповідно викликає здешевлення національної грошової одиниці, зниження рівня добробуту населення в Україні. Основним структурним компонентом доходу є заробітна плата (рис. 1).

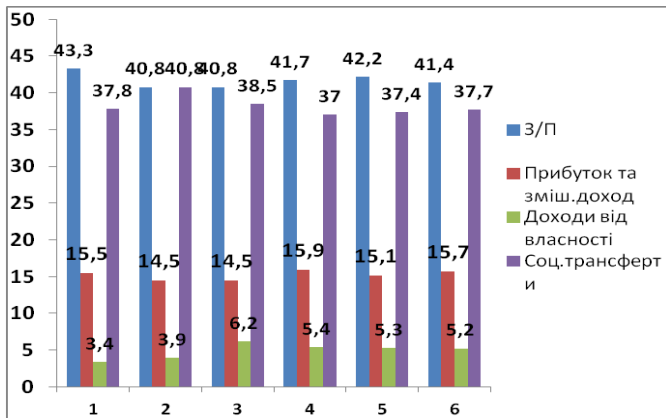

Рис. 1. Структура доходів населення України за 2007 – 2013 рр.

Однак, слід відзначити її низьку питому вагу у сукупних доходах населення в Україні – 41,4% – у порівнянні з відповідним показником у розвинених країнах. Так, у Великобританії питома вага заробітної плати складає – 65% сукупних доходів, у Німеччині – 64%, Італії – 52%, Франції – 58%, Японії – 69%. Така ситуація не стимулює працююче населення реалізовувати повною мірою свій трудовий потенціал у сфері легітимної зайнятості, тим більше підвищувати власну кваліфікацію, компетентність та ефективність праці.

Протягом досліджуваного періоду спостерігається досить висока частка соціальних трансфертів у сукупній структурі доходів населення України. У 2013 році їх питома вага досягла 41,4%. На перший погляд, складається враження, що держава піклується про своїх громадян, витрачаючи значну частку державного бюджету на утримання соціально незахищених верств населення. Однак, насправді, за рахунок значних недоліків діючої державної системи соціальних виплат, має місце «прої-

дання» бюджетних коштів. Необхідно стимулювати зростання зайнятості за допомогою державного регулювання економіки і, відповідно, скорочувати соціальні виплати. Для порівняння, у США за останні три десятиріччя заробітна плата у структурі особистих доходів населення становила 60-70%, доходи від підприємництва – 5-8%, доходи від власності – 13-19%, соціальні трансфертні платежі – 10-16%.

Динаміка змін заробітної плати як за видами діяльності, так і регіонами не була однозначною. Найбільше зростання рівня заробітної плати у квітні 2014 році порівняно з березнем було зафіксовано у сфері інформації та телекомунікації, майже на 13%, у сфері мистецтва, спорту, розваг та відпочинку – на 7,0%, операцій з нерухомим майном – на 5,7% та сільського господарства – на 5,2%.

Водночас рівень заробітної плати знизився на 10,2% на підприємствах наземного і трубопровідного транспорту, фінансової та страхової діяльності – на 6,3%, тимчасового розміщування й організації харчування – на 5,9%.

Якщо розглядати динаміку заробітної плати у територіальному розрізі, то збільшення її середнього рівня спостерігалось у 13 регіонах України (рис. 2). Так приріст заробітної плати становив від 0,5% у Волинській, Черкаській та Чернівецькій областях до 5,8% у Дніпропетровській.

У решті регіонів зменшення показника становило від 0,2% у Тернопільській області до 5,6% у Рівненській області.

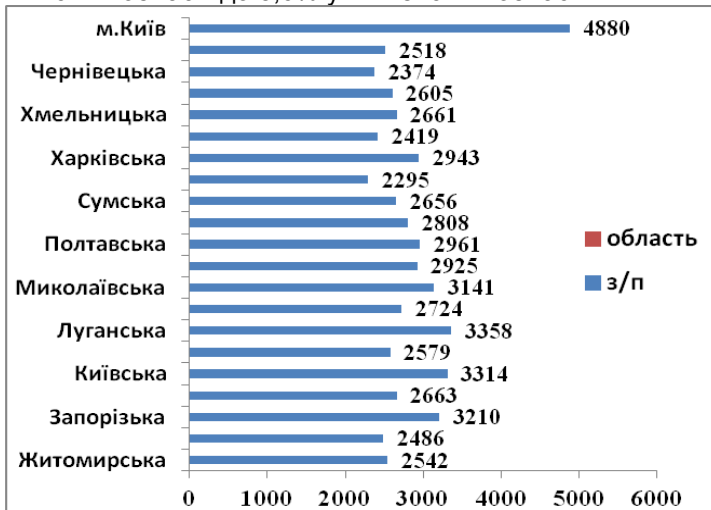

Рис. 2 Середньомісячна заробітна плати за регіонами України у 2014 році

Головним чинником міжрегіональних відмінностей є диференціація розмірів заробітної плати за видами економічної діяльності. Найвища середня заробітна плата зафіксована у робітників авіаційної галузі – в

середньому 16 891 грн на одного робітника. На 2 місці йдуть фінансисти та страхові агенти – 8 079 грн. Робітники інформаційної і телекомунікаційної галузей – в середньому 7617 грн., транспортників – 4 490 грн. Найнижча оплата праці у працівників пошти – 2548 грн і у працівників сфери послуг – 2 683 грн.

За регіонами України найбільша середня зарплата традиційно спостерігається у м. Києві – 6 300 грн. Найнижча середня зарплата в Херсонській та Чернівецькій областях відповідно 2726 грн і 2724 грн.

Така диференціація в певній мірі пояснюється особливостями галузевої структури економіки регіонів. Згладжування дисбалансу у регіональному розвитку має бути досягнуто виключно за рахунок більш динамічного розвитку слабких регіонів. Для цього необхідно забезпечити випереджаюче зростання інвестиційної активності у тих регіонах, можливості самостійного розвитку яких, в силу тих чи інших причин, є обмеженими. Необхідно розробити диференційований підхід до регулювання соціально-економічного регіонального розвитку, що в свою чергу стане фундаментом для зростання рівня реальної заробітної плати та доходів населення. На сьогоднішній день, низький рівень доходів населення є однією з першочергових проблем розвитку економіки країни та окремих її регіонів.

Стратифікаційна економічна політика в регіонах повинна забезпечити створення передумов для викоринення бідності, а також формування середнього класу як основи соціально-економічної стабільності та зростання. Оскільки заробітна плата виступає найвагомим джерелом доходів українців, стан справ з її нарахуваннями та виплатою значною мірою визначає життєвий рівень населення.

Одним із вкрай негативних явищ у сфері оплати праці в Україні, що несе загрозу як соціальній, так і економічній безпеці, є значна сума заборгованості з її виплати. За даними Державної служби статистики України, станом на 1 травня 2014 р. загальна сума заборгованості з виплати заробітної плати порівняно з початком року збільшилася на 33,9%, або на 255,5 млн. грн., і становила 1008,5 млн. грн. У структурі боргу майже половина припадає на економічно активні підприємства. Виходить, що зайнятість в нинішній економіці – це не гарантія стабільного доходу. На 1 травня 2014 року, понад дві третини загальної суми боргу припадали на підприємства промисловості – 44,3%, транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності – 23,7%. При цьому більше третини заборгованості зосереджено у Київській (13,2%), Харківській (11,8%) та Донецькій (10,6%) областях.

У розвинених країнах рівень диференціації доходів населення сформувався під впливом дії законів ринку та конкуренції. В Україні ж високий рівень поляризації сформувався, в основному, за рахунок нерівномірного стихійного розподілу державних ресурсів між окремими групами та приватними особами. Одним із важливих напрямів держа-

вного впливу на формування доходів населення України є податок з доходів фізичних осіб

Створення ефективної моделі регулювання доходів населення, яка сприятиме стабільному підвищенню рівня життя та зменшенню невиправданої нерівності, вимагає, перш за все, впливу на сферу їх первинного утворення. Для досягнення суттєвого підвищення рівня доходів та якості життя населення необхідно впровадження інноваційного розвитку економіки. Важливо створити умови для відродження таких галузей як наука, освіта, охорона здоров'я, промисловість високих технологій. Пріоритетами при цьому мають бути: випереджальне зростання первинних доходів громадян у порівнянні із вторинними; підвищення питомої ваги оплати праці в структурі собівартості продукції та ВВП; узгодження динаміки оплати праці з її продуктивністю.

Отже, враховуючи вищевикладене можна стверджувати, що в Україні мають місце такі негативні явища, як низький рівень доходів населення, негативна диспропорція в їх структурі, висока регіональна диференціація доходів населення та заробітної плати, низький рівень оплати праці у низці галузей та регіонів країни, а також заборгованість із її виплати. На жаль, офіційна статистика доходів населення в Україні не відтворює в повній мірі реальну картину.

ЛІТЕРАТУРА

1. Самотоєнкова, О. В. Економічна статистика: навчальний посібник / О. В. Самотоєнкова, Ю. О. Ольвінська. - Одеса: ОДЕУ, 2010. – 182 с.
2. Витковская Е. В. Статистические методы – инструмент изучения социально-экономических процессов / Е. В. Витковская, А. З. Подгорный, Ю.О. Ольвинская [и другие] // Историк-экономист С.Я.Боровой и проблемы современной истории экономики: к 110-летию со дня рождения С.Я.Борового: монографія. - 2013. – С. 211-256.
3. Самотоєнкова О. В. Соціальна статистика: навчальний посібник / О. В. Самотоєнкова, Ю. О. Ольвінська. - Одеса: ОДЕУ, 2009. – 102 с.
4. Підгорний А. З. Деякі методологічні аспекти оцінки життєвого потенціалу населення на регіональному рівні / А. З. Підгорний, К. В. Вітківська // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. пр. / ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун-т. – Одеса, 2008. – Вип. 30. – С. 308-314.
5. Ольвінська Ю. О. Особливості державного регулювання малого підприємництва у країнах світу [Електронний ресурс] / Ю. О. Ольвінська // Державне управління: удосконалення та розвитку»: наукове видання Академії муніципального управління. - 2015. - №2. – Режим доступу до журналу: <http://www.dy.nauka.com.ua>
6. Підгорний А. З. Статистика: навчальний посібник / А. З. Підгорний, І. Г. Готліб, К. В. Вітківська [та інші] / за ред.. А.З.Підгорного. - Одеса, 2013. – 106 с.
7. Ольвінська Ю. О. Роль розвитку малого бізнесу у реструктуризації регіонального ринку праці / Ю. О. Ольвінська // Социально-экономические аспекты промышленной поли-
Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : матеріали студентських наукових конференцій, 2014-15 н.р.

тики. Управление трудовыми ресурсами: государство, регион, предприятие. – Донецк: ИЕП, 2006. – Т.2. – С. 345-350.

8. Ольвінська Ю. О. Конкурентоспроможність національної економіки як фактор інвестиційної привабливості / Ю. О. Ольвінська, О. І. Селезньов // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. пр. / ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун-т. – Одеса, 2004. – Вип. 17. – С. 295-301.

9. Корольова, Т. С. Методологія статистичного забезпечення розвитку регіону: монографія / [А. З. Підгорний, К. В. Вітківська, О. Г. Милашко, Т. В. Погорелова, Т. С. Корольова та ін.]. – Одеса : АТЛАНТ, 2012. – 303 с.

10. Самотоєнкова О. В. Особливості розвитку ринкової інфраструктури в Україні / О. В. Самотоєнкова // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. пр. / ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун-т. – Одеса, 2005. – Вип. 19. – С. 278-282.

11. Ольвінська Ю. О. Теоретичні основи аналізу стану розвитку малого бізнесу / Ю. О. Ольвінська, Т. В. Уманець, О. В. Лучакова // Методи і моделі оцінювання розвитку малого бізнесу: мезо- та макрорівень: монографія. - Донецьк: ВІК, 2010. – С. 9-51.

12. Вітківська К. В. Моніторинг диференціації доходів населення на регіональному рівні / К. В. Вітківська, А. З. Підгорний // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. - № 9/1 (148). – С. 62-65.

13. Вітківська К. В. Проблемні питання оцінки рівня бідності населення // К. В. Вітківська. – Науковий вісник. - №2(210). – 2014. - С. 19-31.

14. Семенова К. Д. Статистична оцінка рівня зайнятості населення Одеської області / К. Д. Семенова // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Зверяков; Одеський нац. екон. ун-т. – Одеса, 2012. – Вип. 47. – С. 364-371.

15. Милашко О. Г. Сучасні тенденції секторального розподілу доходів в Україні / О. Г. Милашко // Формування ринкових відносин в Україні. - 2013. - № 9/1(148). – С. 48-51.

16. Милашко О. Г. Оцінка диференціації витрат населення – одного з індикаторів життєвого рівня / О. Г. Милашко // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун-т. – Одеса, 2005. – Вип. 19. - С. 182-187.

17. Підгорний А. З. Статистика ринків: навчальний посібник / А. З. Підгорний, О. В. Самотоєнкова. - Одеса: Атлант, 2014. – 408 с.

18. Ольвінська Ю. О. Актуальні проблеми розвитку малих підприємств Одеської області [Електронний ресурс] / Ю. О. Ольвінська // Ефективна економіка: наукове видання Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. - 2015. - №2. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua>